

Végyári Lajos

HORVÁTH JÁNOS MILÁN RÓL

Horváth János Milán sokoldalú tehetség. Bár elsősorban festőnek tartja magát, működése ennél jóval szélesebb. Több mint húsz év óta a Rippl-Rónai Múzeum művészettörténészeként dolgozik, számos kitűnő koncepciójú kiállítást rendezett. Nemcsak Kaposvárott, de számos más városban rendezett bemutatásokat a rábízott gyűjtemény legjavából.

A kiállításokhoz bevezetőket írt, melyek találóan jellemzik a bemutatott műveket. Túl a rövid ismertetéseken, mint művészeti szakíró is jelentős. A Rippl - Rónai emlékkönyv bevezető tanulmányát és szerkesztését is tekintve kitűnő munka. Külön érdeme a kötetnek, hogy teljes terjedelmében publikálta Rippl-Rónai József nevelt lányának, Páris Anellának emlékezéseit, melyeknek közvetlen élményszerű előadása és hitelessége gyarapítja a művészre vonatkozó ismereteinket.

Másik jelentős írása folytatásokban jelent meg Bernáth Aurél születésének századik évfordulója alkalmából a Somogyi Kultúra című folyóiratban. Horváth írásában találóan összefoglalja a festőről szóló írásokat, s ezen túl néhány új adattal gazdagítja az ismereteket. Írásának sodra, világos fogalmazása, számos találó megállapítása teszi fontossá ezt a publikációját. Megjegyzéseiből, értékelő mondataiból kiderül, hogy mint festő némileg más szemmel vizsgálja Bernáth Aurél művészetét. Talán nem túlzás azt állítani, hogy méltó utóda a költő és a művészetet értő egykoron kaposvári múzeumigazgatónak, Takáts Gyulának.

Bár Horváth a művészeti ismeretterjesztés és a vizuális kultúra területén végzett munkája igen figyelemreméltó, mégis fő feladatának a festészet művelését tartja. Ez fő hivatása.

Művészeti tanulmányait Kaposvárott, szülővárosában kezdte a Balázs János körben. Érettségi után a Pécsi Tanárképző Főiskola növendéke lett. A rajz mellett a matematikát is tanulta. Ez a festésztől idegennek tűnő diszciplína szerepet játszott személyiségének alakulásában. A matematika fegyelemre, logikus gondolkodásra és célszerűségre nevelte. A logikai fegyelme mellett azonban kibontakozott a világ dolgai iránti fogékonysága, nemcsak az emberismeretben lett járatos, de saját magát, személyiségét is jobban megismerte. Az önismeret arra készítette, hogy ne csatlakozzék egyetlen művészeti irányzathoz, ne kövessen példaképeket: önmagát akarta kiteljesíteni. Művészetének alakulása során rádöbben arra, hogy a művészet és a valóság, az egyén világa és a lét konkrétsága örökké feszültségben áll egymással. Fogékonysága arra készítette, hogy vegye észre a különböző emberi sorsot, s rájőjön arra, hogy a művészet világa nemcsak öröm és vigasztalás, hanem az elképzelés és a realitás örök konfliktusa. A művész nem bújhat el a képe mögé, hanem megértés és együttérzés is szükséges, hogy a műalkotás igaz legyen. Így történt, hogy a pécsi főiskola után a Budapesti Képzőművészeti Főiskolán való négy éves munka sem alakította művészeti elképzeléseit.

Városába hazatérve egy ideig tanárként működött, majd 1975-ben kinevezték a Somogyi Képtár vezetőjévé. A múzeumban őrzött különböző műtárgyakkal való foglalkozás nem tette epigonná, s ha ritkábban is volt ideje festésre, új művei egyre határozottabban vallanak sajátos,

egyéni útjáról. Kezdetben linómetszéssel is foglalkozott, de egyre nagyobb hangsúlyt kapott festészetében a pasztellkréta.

A pasztellel való alakítás alapja a rajz: ha ez elég kifejező akkor tovább lehet fejleszteni a képet egészen addig, míg a körvonalakat kitöltő színes foltok elfedik a rajzból való kiindulást. Ennek a munkafolyamatnak a végeredménye egy olyan homogén színfelület, mely első nézésre az olajfestés benyomását kelti. Emiatt nem könnyű észlelni, hogy Horváth János kompozíciós felfogása, formáinak dinamizmusa a magyar avantgárd első periódusának tekinthető, a „Nyolcak” felfogásával rokon. Ám ezt a megállapítást hamarosan elfedi a képek tematikája, kesernyés hangulata. Ugyanis néhány évvel ezelőtti periódusát a megindultság, a valóságban felfedezett ellentmondások, tragikus szituációk ihlették. Kontraszthatást kereső színei a lét peremén élő emberek magányát, reménytelenségét, kiúttalanságát közvetítik. Mintha Dosztojevskij olvasása sugallta volna ezeket a műveket, melyekről elmondható, hogy a „megalázottak és megszorítottak” világát idézi. A sötét atmoszférából kiáltóan villannak elő a megrázó gondolatiságot közvetítő színformák; mint valami modern passió-játék jelenetei követik egymást, képei szinte egymásba fonódó fájdalmas dallamra emlékeztetnek. Felismerései, melyeket mély átéléssel közvetít, azt sugallják, hogy megjárta a modern poklot, ahol az emberi lélek a körülmények következtében a meghasonlás örvényeibe zuhanhat. Művészi mondanivalóját a képein felkoldó titokzatos tájak, a ráismerés döbbenetét kifejező fénynyalábok gazdagítják. Műveinek „hősei” a kozmikus végtelenségbe zuhanva az egyedüllét kegyetlen magányát, a lét egyszerre fagyos, és ugyanakkor fájdalmasan izzó drámáját szemléltetik. Ebben a misztikus világban alakjai maszkszerűkké formálódnak, ily módon a konkrét tapasztalat a személytelen általánosítás okozta fantasztikus világát hozza létre. Ebben a vonatkozásban kiállja az összehasonlítást Chirico figuráival, melyek hol klasszicizáló jellegű maszkokat viseltek, máskor arcnélküli geometrikus jellegű képződmények.

Az utóbbi időben azonban művészeti szándékai lehangadtak. Világképének fanyarságába belopóztak a kiengesztelődés és a harmónia igénylésének mozzanatai is. A korábbi általánosított életsituációk helyet adnak a mítoszoknak, a világgal való megbékélést hirdető irodalmi témák újraköltési szándékának. Ez a szándék vezette el a görög és a reneszánsz hagyományokhoz. Ez a megállapítás nem jelenti azt, hogy archaizálna, vagy az eklektika ingoványos talajára tévedt volna. Megerősítette stílusának lakonikus tömörségét, ábrázolási eszközeinek sajátosan egyéni jellegét.

Horváth János Milán művészete magányos szirtként állja a körötte elterülő tenger hullámainak ostromát, s ily módon mintha nem is észlelné környezetének bonyolult világát. Vagyis egyetlen stílus, egyetlen irányzat sem tudja befolyásolni elképzeléseit. Festői mikrovilága egy kemény és tántoríthatatlan alkotó személyiség vetülete. Éppen ezért nem kis elmélyültséget kíván, hogy az előadásmódnak festői szépségei, mesterségbeli biztonsága mögött rejtőzködő mondanivalóját felfogjuk. Rá is áll, amit példaképe, Dante mondott: „aki őt érteni akarja, üljön le a kőpadkára és élesítse az eszét”.